

The Practical Approach to Noble One in The Bhaya Sutta

Phramaha Piratkorn Angsumalee^{1*}

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Piratkorn.sea@mcu.ac.th

ABSTRACT

This article aims to study the practice guidelines for attaining ariya as shown in the Bhaya Sutta. The results of the study found that The practical approaches or practices in Buddhism can be divided into two categories: 1) practices for monks by following the noble eightfold paths (aṭṭhaṅgika-magga): right view (sammā-diṭṭhi), right thought (sammā-saṅkappa), right speech (sammā-vācā), right livelihood (sammā-ājīva), right effort (sammā-vāyāma), right mindfulness (sammā-sati) and right concentration (sammā-samādhi); these are the practical ways to attain the nobleness and nirvana in Buddhism; 2) practices for laypeople by practicing the five precepts which are beneficial to the practitioners in this and next life in preventing them to take birth in the unwholesome realms and allowing them to take birth in heavens and attain nirvana. The practical approach to be the noble one in the Bhaya Sutta is that humans must observe the five precepts, which are to abstain from slaughtering animals, cutting off all life; to abstain from burglary, to refrain from sexual misconduct, to refrain from telling lies, to refrain from drinking alcohol and intoxicants. This will lead to happiness in both the present and future existences as well as it is a means leading to being the noble one. The five precepts are the way to being the noble one as shown in the Bhaya sutta by stably keeping them along with faith in the Triple Gem and then acting in accordance with the eightfold noble paths and then progresses will lead to the contemplation on the dependent origination (paṭiccasamuppāda) to realize the mind and matter (nāmarūpa) of the nature to attain the nobleness in the level of a stream-enterer (sotāpanna).

Keywords: Guidelines, Virtuousness, Bhaya Sutta

แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นอริยะที่ปรากฏในภยสูตร

พระมหาภิรัฐกร อัสมาลี^{1*}

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: Piratkom.sea@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นอริยะที่ปรากฏในภยสูตร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนานั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ 1) แนวทางการปฏิบัติของบรรพชิต คือ การปฏิบัติตามแนวทางแห่งอริยมรรค 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมากัมมันตะ สัมมาวาจา สัมมาวาจา สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติทาพระพุทธศาสนาที่จะทำให้บรรลุเป็นพระอริยบุคคล และเป็นหนทางสู่พระนิพพาน 2) แนวทางการปฏิบัติของคฤหัสถ์ คือ การปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ที่จะส่งผลให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติใช้ชีวิตอย่างมีความสุขทั้งในชาติปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ตกสู่อบายภูมิวิมลวรรคสมบัติ และนิพพานสมบัติเป็นนิตย์ แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตร มนุษย์จะต้องถึงพร้อมด้วยศีล 5 คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทั้งปวง เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา จะนำไปสู่ความสุขทั้งในชาติปัจจุบันและอนาคตและ ตลอดจนเป็นเครื่องนำไปสู่การเป็นพระอริยบุคคลได้ ซึ่งศีล 5 นั้นเป็นแนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตร คือ มีการรักษาศีล 5 ที่มั่นคง ตลอดจนถึงพร้อมด้วยศรัทธาต่อพระรัตนตรัย แล้วปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เมื่อเจริญอริยมรรคแล้วยกสู่การพิจารณาหลักปฏิจจนสมุปบาท ได้เห็นรูปนามตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ซึ่งแนวทางการปฏิบัติในภยสูตรนั้นเป็นแนวที่ที่ผู้ปฏิบัติตามแล้วจะสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลขึ้นไสดาบัน

คำสำคัญ: แนวทางการปฏิบัติ, ความเป็นอริยะ, ภยสูตร

© 2021 BRJ: Bodhisatva Review Journal

บทนำ

ในพระพุทธศาสนาหากแม้เราต้องการปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป็นพระอริยบุคคลขึ้นได้ขั้น หนึ่งนั้นจะต้องผ่านการปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงชี้แนะเรียกว่ากรรมฐาน มี 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐานและการเจริญวิปัสสนา สมถกรรมฐาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/279/330) เป็นแนวปฏิบัติเพื่อทำให้จิตสงบเป็นสมาธิ ทำให้จิตมีความตั้งมั่นสงบระงับจากสิ่งที่ขัดขวางไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ได้แก่ ความพยาบาท ความฟุ้งซ่าน เป็นต้น เมื่อจิตมีความประณีตสงบระงับจากสิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมอง และขัดขวางต่อ ความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ทำให้เอื้อประโยชน์ด้วยการใช้เป็นบาทฐานในการเจริญวิปัสสนา ภาวนาซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดปัญญา ทำให้มองเห็นทุกสรรพสิ่งรวมทั้งตัวผู้ปฏิบัติตามความเป็นจริง ทำให้ไม่หลงผิดในเรื่องความคิดและการกระทำ การที่จะบรรลุธรรมได้นั้นผู้ปฏิบัติจะต้องลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังมีความเพียรและอดทนต่อการปฏิบัติเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ศึกษาทางทฤษฎีอย่างเดียวเท่านั้นมันไม่สามารถจะช่วยให้บรรลุธรรมได้ ในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุได้นั้นต้องใช้หลักการปฏิบัติกรรมฐานจึงจำเป็นที่จะต้องมีย่อปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมที่ถูกต้อง

โดยจุดมุ่งหมายแห่งการปฏิบัติที่เป็นอุดมการณ์สูงสุด คือ เป็นภาวะที่ทำลายกิเลส ตัณหาและอวิชชาให้หมดสิ้นไปจากจิตใจที่เรียกสภาวะนั้นว่า “นิพพาน” และเรียกผู้ที่บรรลุธรรมหรือความหลุดพ้นว่า “พระอรหันต์” พระอริยบุคคลที่บรรลุธรรมในระดับพระอรหันต์นั้น ได้แก่ ผู้ปฏิบัติบริบูรณ์ด้วยโพชฌงค์กับทั้งเป็นผู้ที่ไม่ยึดมั่นในอุปาทานขั้น 5 และเป็นผู้ขาดแล้วซึ่งสังโยชน์ 10 เป็นผู้พ้นแล้วจากกามตัณหา ภวตัณหาและวิภวตัณหา กล่าว

โดยย่อพระอรหันต์ คือ ท่านผู้ปราศจากกิเลส และอาสวะโดยสิ้นเชิงเป็นผู้ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญาเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา และใจ องค์ประกอบที่ทำให้บรรลุธรรม ได้แก่ โพชฌงค์ 7 ซึ่งเป็นองค์แห่งการบรรลุโสดาบันจนไปถึงระดับอรหันต์ผล เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/139/85-86)

การบรรลุธรรมถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ผู้บรรลุธรรมถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง ดับภพ ดับชาติ ดับกิเลส ดับสังสารวัฏหยุดการเวียนว่ายตายเกิด พัฒนาจิตขึ้นเข้าสู่กระแสธรรมรู้แจ้งเห็นจริงด้วยปัญญาประจักษ์ในรูปนามที่ปรากฏ จนคลายอุปาทานจากอารมณ์ทั้งปวงตามลำดับขั้นเข้าถึงโลกุตระธรรม มรรค ผล นิพพาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์บุคคลซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นถือว่าเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ตรัสไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและดำเนินชีวิตสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อการแสวงหาความจริงอันสูงสุดอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นวิธีการปฏิบัติกรรมฐานตลอดทั้งแนวทางการดำเนินชีวิตต่างๆ

หลักคำสอนในภยสูตร เป็นอีกพระสูตรที่พระพุทธองค์นั้นได้ตรัสถึงเรื่องการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงการเป็นพระอรหันต์บุคคล ซึ่งถือว่าเป็นพระสูตรที่มีหลักคำสอนในเรื่องการปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการตัดภพ ตัดชาติ ตลอดทั้งหนทางแห่งการหลุดพ้นจากอบายภูมิ ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้เขียนนั้นสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอรหันต์ที่ปรากฏในภยสูตร ว่ามีแนวทางและรูปแบบการปฏิบัติอย่างไร ตลอดทั้งปฏิบัติแล้วสามารถที่จะเป็นพระอรหันต์บุคคลได้ในระดับไหนอีกด้วย

แนวทางการปฏิบัติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนานั้นผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาในเรื่องของกรรมฐาน โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้ คำว่ากรรมฐาน หรือ กัมมฐาน ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ กัมม+ฐาน ใน คัมภีร์อภิธานวรรณนา ท่านได้แสดงรูปวิเคราะห์ไว้ว่า กัมม มาจาก กรธาตุ กรณ ใช้ในความหมายว่า กระทำ รมม ลงรมมปัจจัย แปลว่า การกระทำ, การงาน, กรรม วิเคราะห์ว่า กรณ กัมม การกระทำชื่อ ว่ากรรม อีกอย่างหนึ่ง กรียเตติ วา กัมม กรรมที่บุคคลกระทำชื่อว่ากรรม (พระมหาสมปอง มุทีโต, 2542)

ในพจนานุกรม บาลี-ไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐานไว้ว่า กรรมฐาน หมายถึง กรรมฐาน และกัมมฐานิก หมายถึง ผู้ปฏิบัติกรรมฐาน (จำลอง สารพัตนิก, 2548)

ในพจนานุกรม มคธ-ไทย ได้ให้ความหมายคำว่า กรรมฐานไว้ว่า การตั้งอยู่แห่งการ งาน,ที่แต่งแห่งการงาน, อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงาน, การงานอันเป็นที่ตั้งแห่งการบรรลุคุณวิเศษ, กรรมฐานชื่อของการทำงานทางใจมี 2 อย่างคือ 1) สมถกรรมฐาน 2) วิปัสสนากรรมฐาน (พันตรี ป. หลงสมบุญ, 2540)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐาน หรือภาวนาไว้ว่า การเจริญ, การทำให้เกิดให้มีขึ้น, การฝึกอบรมจิตใจ, มี 2 ประการ คือ 1) สมถภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ, การฝึกสมาธิ 2) วิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง หรือ การเจริญปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

ในพระวินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐานไว้ว่า กัมม นาม เทว กัมมานิ หีนญจ อุกกฤษฏญจ กัมม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/190/165) การกระทำ 2 อย่าง คือ การกระทำที่ต่ำ และการกระทำที่สูง ชื่อว่า กรรม ท่านได้อธิบายคำว่า ฐาน ว่า ฐาน มาจาก ฐาธาตุ คตินินิติมหิ ใช้ในความหมายว่า เหตุ, ปัจจัย, หยุด, ยืน, ที่ตั้ง ลง ยุ ปัจจัย วิเคราะห์ว่า ติฐฐติ ผลเมตถาติ ฐาน เหตุอันเป็นที่ตั้งของผลชื่อว่า ฐานะ อาเทศ ยุ เป็น อน ลบ อ ท่านยกตัวอย่างจากคัมภีร์ว่า ตั ฐานนติ ตั การณ คำว่า ตั ฐาน คือ เหตุนั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/414)

ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสกะ สุกสูตร ได้ให้ความหมายของคำ ว่า กรรมฐานไว้ว่า คำว่า กัมมฐาน มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก 2 สูตร หมายถึงฐานะแห่งการ งาน เป็นการทำงานทางกาย ดัง

ถ้อยคำสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับสุภมาณพ ซึ่งใช้ถ้อยคำว่า “ฆราวาสกมมฐานัม ปพพชากมมฐานัม” แปลว่า “ฐานะแห่งการงานในการครองเรือนฐานะแห่ง การงานในการบรรพชา” แปลว่า “ฐานะแห่งการงานในการบรรพชาของภิกษุผู้ไม่กระทำให้บริบูรณ์ ประกอบการแสวงหาที่ไม่เหมาะสม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/463/584) จากข้อความนี้แม้แต่พระอรรถกถาจารย์ท่านก็ หมายถึง เพียงการรักษาศีลอันเป็นข้อประพฤติประจำของบรรพชิต การรักษาศีลเป็นการงานทางกายกับวาจาและการแสวงหาปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัชฌาบริโภค ถ้าแสวงหาในทางไม่เหมาะสมจัดเป็นผู้เสียอาจารย์เป็นการงานทางกายเช่นกัน

ในอรรถกถาสันตปาสาทิกา ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐานไว้ว่า เนื่องจากคำ ว่า กมมฐาน เริ่มใช้ในความหมายแห่งการปฏิบัติธรรม อันเป็นข้อปฏิบัติทางจิต มิใช่การทำงานทาง กาย ดังนั้นจึงอธิบายกรรมฐานในลักษณะอธิบายความและอธิบายในเชิงไวยากรณ์ ความหมายแห่ง กรรมฐานมิได้หมายถึงเพียงการปฏิบัติทางจิตอย่างเดียว แต่หมายถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องด้วย ดัง ข้อความที่พระอรรถกถาจารย์กล่าวถึงเรื่องที่ภิกษุผู้จะปฏิบัติกรรมฐานได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ พอสรุปความได้ว่า ภิกษุนั้น พึงเข้าไปหาพระอาจารย์ เรียนกรรมฐานมีสนธิ 5 เหล่านี้ คือ (1) อุคคหะ การ เรียน (2) ปริปุจฉา การสอบถาม (3) อุปัฏฐานะ ความปรากฏ (4) อัปปนา ความแน่นแฟ้น (5)ลักษณะ ความกำหนดหมาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/2/353)

สรุปความว่า คำว่า กรรมฐาน หรือ กัมมัฏฐาน ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ ที่ตั้งแห่งการงานที่ตั้งแห่งความเพียร การทำงานของจิต เป็นต้น เป็นกิจเบื้องต้นในการทำความดีให้สูงยิ่งขึ้นไปตามหลักสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

กรรมฐานในชื่ออื่นๆ กล่าวถึงความหมายของกรรมฐานในชื่ออื่นๆ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ พุทธศาสนาเถรวาทเช่นคำว่า ภาวนาสมถะและวิปัสสนา เป็นต้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

(1) ในพระวินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐาน ในชื่อของภาวนาไว้ ว่า พระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า ภาวนา ดังข้อความที่พระองค์ทรงแสดงการเจริญอสุภะแก่ภิกษุทั้งหลาย ว่า พระผู้มีพระภาคตรัส อสุภภาวนา ตรีสสรเสริยอสุภกถา ตรีสพรรณนาการเจริญอสุภะแก่ภิกษุทั้งหลายโดยเอนกปริยาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/162/93) คำว่า อสุภภาวนา มาถึงขั้นคัมภีร์อธิบายความท่านใช้คำว่า อสุภกมมฐาน เช่น คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค เป็นต้น

(2) ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสกะได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐาน ในชื่อของภาวนาไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า ภาวนา ซึ่งในสมัยต่อมานิยมใช้คำว่า กมมฐาน พระสารีบุตรธรรมเสนาบดีก็ใช้ในการแนะนำพระราหุลให้เจริญอานาปานสติ ดังข้อความ ว่า พระสารีบุตรกล่าวเตือนท่านพระราหุลว่า “ราหุล เธอจงเจริญอานาปานสติภาวนา ราหุล อานาปานสติภาวนา ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้วย่อมมีผลานิสงส์มาก อานาปานสติภาวนาเป็นชื่อของ กรรมฐาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/463/584 – 585)

(3) ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐานในชื่อของสมถและวิปัสสนาไว้ว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “สมถะและ วิปัสสนาเป็นหนทางที่นำผู้ปฏิบัติให้ถึงอสังขตธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 18/367/319)

สมถะและวิปัสสนาในอรรถกถาพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายของคำว่า กรรมฐานในชื่อของสมถและวิปัสสนาไว้ว่า ถ้อยคำที่หมายถึงกรรมฐานจากการสำรวจพบว่าเป็นถ้อยคำที่ในปัจจุบัน หมายถึง กรรมฐาน หมายถึง การปฏิบัติกรรมฐาน คือคำว่า สมถวิปัสสนา ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสกับวัจฉลปริพาชกกว่า “วัจฉะ เธอจงเจริญธรรม 2 อย่าง คือสมถะและวิปัสสนา วัจฉะ ธรรม 2 อย่าง คือ สมถะและวิปัสสนานี้ อันเธอเจริญให้ยิ่งแล้ว ย่อม เป็นไปเพื่อทราบชัดซึ่งธาตุมิใช่น้อย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/108)

สรุปความว่า คำว่า กรรมฐาน ที่ปรากฏในชื่ออื่นๆ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาทมีชื่อต่างๆ กัน คือว่า ภาวนา เช่น อานาปานสติภาวนา สมณะเช่น สมถกรรมฐานและ วิปัสสนา เช่น วิปัสสนากรรมฐาน เอกัคคตา เช่น เอกัคคตาจิต เป็นต้น แต่ก็มีคามหมายไปในทิศทาง เดียวกัน คือ ที่ตั้งแห่งการงาน ที่ตั้งแห่งความเพียร การทำงานของจิต การฝึกจิตเป็นต้น เป็นกิจ เบื้องต้นในการทำความดีให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป

แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตร

1. ความเป็นมาของภยสูตร

ภยสูตรนั้นจัดอยู่ในพระสุตตันตปิฎก อวัคคฺตนิคาย ทสก เอกาทสกนิบาต เล่มที่ 24 ซึ่งจัดอยู่ในหมวดว่าด้วยภยเวร ซึ่งภยสูตรนี้เป็นเรื่องราวครั้งเมื่อท่านอนาถบิณฑิกคหบดีได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัตเชตะวัน แล้วถวายอภิวัตจากนั้นได้นั่งในที่นั่งอันเป็นสมควร โดยพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับอนาถบิณฑิกคหบดีดังนี้ว่า “คหบดี เมื่อใดอริยสาวภรรยาภยเวร 5 ประการได้แล้ว ประกอบด้วยองค์เครื่องบรรลุมุขธา 4 ประการ และเห็นแจ้งแทงตลอดอริยธรรมด้วยปัญญาแล้วเมื่อนั้นอริยสาวภรรยา เมื่อนั้นหวังอยู่พึงพยากรณ์ตนเองว่า เรามีนิรกลันแล้ว มีกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานสิ้นแล้ว มีภูมิแห่งปรตสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกคติ และวินิบาตสิ้นแล้ว เป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 24/92/212)

อริยสาวภรรยาภยเวร 5 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. บุคคลผู้ฆ่าสัตว์ เพราะการฆ่าสัตว์เป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบัน ที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์แล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

2. บุคคลผู้ลักทรัพย์ เพราะการลักทรัพย์เป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบัน ที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์แล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

3. บุคคลผู้ประพฤตินอกกาม เพราะการประพฤตินอกกามเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการประพฤตินอกกาม ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบัน ที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการประพฤตินอกกามแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

4. บุคคลผู้พูดเท็จ เพราะการพูดเท็จเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบัน ที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

5. บุคคลผู้เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเพราะการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทแล้ว ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบัน ที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 24/92/213)

2. อริยสาวกประกอบด้วยองค์เครื่องบรรลู่โสดา 4 ประการ อะไรบ้าง

1. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า “แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค”

2. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า “พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาค ตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเองไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาในตน อັນวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน”

3. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า “พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร ได้แก่ อริยบุคคล 4 คู่ คือ 8 บุคคล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ทักษิณา ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก”

4. ประกอบด้วยศีลที่พระอริยะใคร่ ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไทท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกค้นหาและทิวฏฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 24/92/214)

อริยสาวกประกอบด้วยองค์เครื่องบรรลู่โสดา 4 ประการ เป็นอย่างนี้แล

3. อริยสาวกนั้นเห็นแจ้งแทงตลอดอริยญาณธรรมด้วยปัญญา เป็นอย่างไร

อริยสาวกนั้นเห็นแจ้งแทงตลอดอริยญาณธรรมด้วยปัญญา คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นอย่างนี้ว่า “เพราะเหตุนี้ เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับไปสิ่งนี้จึงดับไป คือ

เพราะอวิชาเป็นปัจจัย	สังขารจึงมี
เพราะสังขารเป็นปัจจัย	วิญญานจึงมี
เพราะวิญญานเป็นปัจจัย	นามรูปจึงมี
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย	สฬายตนะจึงมี
เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย	ผัสสะจึงมี
เพราะผัสสะเป็นปัจจัย	เวทนาจึงมี
เพราะเวทนาเป็นปัจจัย	ตัณหาจึงมี
เพราะตัณหาเป็นปัจจัย	อุปาทานจึงมี
เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย	ภพจึงมี
เพราะภพเป็นปัจจัย	ชาติจึงมี
เพราะชาติเป็นปัจจัย	ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสจึงมี
กองทุกข์ทั้งมวลนี้มีความเกิดขึ้นด้วยอาการอย่างนี้	
เพราะอวิชาดับไปไม่เหลือ	สังขารจึงดับ
เพราะสังขารดับ	วิญญานจึงดับ
เพราะวิญญานดับ	นามรูปจึงดับ
เพราะนามรูปดับ	สฬายตนะจึงดับ
เพราะสฬายตนะดับ	ผัสสะจึงดับ
เพราะผัสสะดับ	เวทนาจึงดับ
เพราะเวทนาดับ	ตัณหาจึงดับ
เพราะตัณหาดับ	อุปาทานจึงดับ

เพราะอุปาทานดับ	ภพจึงดับ
เพราะภพดับ	ชาติจึงดับ
เพราะชาติดับ	ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสจึงดับ

กองทุกข์ทั้งหมดนี้มีความดับด้วยอาการอย่างนี้ อริยสาวกนั้นเห็นแจ้งแทงตลอดอริยญาณธรรมด้วยปัญญา เป็นอย่างนี้แล เมื่อใด อริยสาวกกระทบภยเวร 5 ประการนี้ ประกอบด้วยองค์เครื่องบรรลู่โสดา 4 ประการนี้ และเห็นแจ้งแทงตลอดอริยญาณธรรมนี้แลด้วยปัญญาแล้ว เมื่อนั้นอริยสาวกนั้น เมื่อหวังอยู่พึงพยากรณ์ตนเองว่า “เรามีนรกสิ้นแล้วมีกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานสิ้นแล้ว มีภูมิแห่งเปรตสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกคติ และวินิบาตสิ้นแล้ว เป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 24/92/215)

4. ศิล 5 กับการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง ภัยสุตร ในเบื้องต้นนั้น มีประเด็นที่ได้พูดถึงเรื่องของ ศิล 5 ที่ได้กล่าวไว้ว่า

1. บุคคลผู้ฆ่าสัตว์ เพราะการฆ่าสัตว์เป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์แล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

2. บุคคลผู้ลักทรัพย์ เพราะการลักทรัพย์เป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์แล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

3. บุคคลผู้ประพฤตินอกกาม เพราะการประพฤตินอกกามเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการประพฤตินอกกาม ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการประพฤตินอกกามแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

4. บุคคลผู้พูดเท็จ เพราะการพูดเท็จเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง เสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้

5. บุคคลผู้เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเพราะการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นปัจจัย จึงประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันบ้าง ในสัมปรายภพบ้าง ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจบ้าง บุคคลผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทแล้ว ย่อมไม่ประสพภยเวรที่เป็นไปในปัจจุบันที่เป็นไปในสัมปรายภพ ทั้งไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ บุคคลผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทแล้ว ย่อมระงับภยเวรนั้นได้ อย่างนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 24/92/213)

จากประเด็นดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยนั้นสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง ศิล 5 กับการเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

การที่เราจะเกิดเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นสำคัญอย่างยิ่ง คือ เราจะต้องถึงพร้อมด้วยศิลป 5 เป็นหลักในการประพฤติและปฏิบัติไม่ว่าจะในชาตินี้หรือในชาติหน้า ซึ่งจะส่งผลให้แก่ตัวผู้ที่ปฏิบัตินั้นมีความสุข คือ ย่อม

คุ้มครองรักษาบุคคลผู้รักษาศีลไว้ด้วยดีนั้นให้มีความสุข สงบร่มเย็น ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดทั้งทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ตกสู่อบายภูมิ และเป็นปัจจัยแห่งการเข้าถึงพระนิพพานในอนาคตด้วย ดังพุทธพจน์ที่กล่าวไว้ว่า “คบดีทั้งหลาย ศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล มีอานิสงส์ 5 ประการนี้อานิสงส์ 5 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมากซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ 1 แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

2. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมขจรไปนี้เป็นอานิสงส์ประการที่ 2 แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

3. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชาติตติยบริษัทก็ตาม พรหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตามสมณบริษัทก็ตาม ย่อมแก่กล้ากล้า ไม่ก้อเขินเข้าไป นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ 3 แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

4. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ 4 แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

5. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ 5 แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 22/213/258-259)

จากพุทธพจน์ดังกล่าวนี้เราจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงอานิสงค์ของการรักษาศีล 5 ได้อย่างชัดเจน คือ ส่งผลดีต่อผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทั้งในภพนี้และภพหน้า ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ามนุษย์ที่เกิดมาในปัจจุบันนี้มีความแตกต่างกัน บางคนก็มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง บางคนก็เกิดมาแล้วเจ็บป่วยเป็นโรคร้าง บางคนก็มีอายุไม่ยืนบ้าง ซึ่งสาเหตุที่นั่นเกิดจากผลของกรรมที่ตนได้ประพฤติในชาติก่อน คือ การไม่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ดัง กล่าวถึงความสำคัญและผลที่ได้รับของศีล 5 ใน 3 ระดับ ตามแนวทางการสรุปถึงความสำคัญของศีล 5 ของพระภิกษุสงฆ์ที่กล่าวแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายในประเทศไทย คือ 1) สีเลน สุคติ ยนต์ บุคคลย่อมเข้าถึงสุคติได้ ก็เพราะศีล 2) สีเลน โภคสมปทา บุคคลถึงพร้อมด้วยโภคะ ก็เพราะศีล 3) สีเลน นิพพุตติ ยนต์ บุคคลเข้าถึงความดับเย็น (นิพพาน) ได้ก็เพราะศีล 4) ตสมา สีสํ วิโสธเย เพราะฉะนั้น บุคคลพึงชำระศีลให้สะอาดบริสุทธิ์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

จากอานิสงส์ทั้ง 3 ระดับนี้ แสดงให้เห็นว่า การรักษาศีลหรือการทำให้ศีลบริสุทธิ์นั้นเป็นปัจจัยแห่งการเข้าถึงสมบัติทั้ง 3 คือ มนุษย์สมบัติ ได้แก่ มีร่างกายสมบูรณ์ไม่พิการ มีรูปร่างสูงต่ำพอสมส่วน มีเขี้ยวไว มีเท้าถูกส่วนเหมาะเจาะ มีท่าทางสง่าราศี มีองค์กายสะอาดปราศจากตำหนิแผลไฟ, มีลักษณะอ่อนละมุนละม่อม, มีความสุขสมบูรณ์, มีลักษณะกล้าหาญ, มีกำลังมาก มีถ้อยคำสละสลวยเพราะพริ้ง, มีบริษัทที่ใครๆ จะทำลายไม่ได้, มีลักษณะไม่สะดุ้งตื่นตื่นตกใจ ไม่มีศัตรูคิดทำร้ายได้ ไม่ตายด้วยความเพียรของคนอื่น มีบริวารอยู่ทุกแห่งหน มีรูปสวยงาม มีทรวดทรงงาม มีความเจ็บไข้น้อย ไม่มีเรื่องเศร้าใจ เป็นที่รักของชาวโลก ไม่พลัดพรากจากผู้คน และสิ่งที่รักที่ขบใจ มีอายุยืน สวรรค์สมบัติ ได้แก่ ส่งผลให้ผู้ที่ประพฤตินั้นมีภพชาติที่ดีในอนาคตตลอดทั้งไม่ตกสู่อบายภูมิ มี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย เป็นต้น และนิพพานสมบัติ ได้แก่ การได้เข้าสู่กระแสแห่งพระนิพพานในเบื้องต้นของปัจเจกบุคคลได้ จะเห็นได้ว่าศีล 5 เป็นหลักประกันแห่งความมั่นคงของชีวิตของบุคคลทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ในประเด็นศีล 5 กับการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นยังมี ท่านติชานท์ ฮัน ได้กล่าวไว้ว่า ศีล 5 หรือ ข้อฝึกอบรมสติ 5 ประการ เราจะเห็นอย่างชัดเจนว่า ถ้าเราสามารถฝึกตามข้อฝึกอบรมสติและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เวลาที่เราตื่นรู้ เราจะเริ่มต้นเข้าสู่หนทางแห่งการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุขมากขึ้น

ข้อที่ 1 คือ วิธีชีวิตที่จะช่วยปกป้องชีวิต สรรพชีวิต ไม่ว่าจะเป็มนุษย์ สรรพสัตว์ พืชพันธุ์ แร่ธาตุ

ข้อที่ 2 เรา พุถึงความรักในอุดมคติ ที่เราจะฝึกเป็นคนใจดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ลักขโมย ไม่รุกรานเข้าไปในพื้นที่ของคนอื่น นอกจากนั้น เรายังฝึกที่จะมีความใจดีให้แก่คนอื่น คิดถึงคนอื่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ลักขโมย ไม่เอาของคนอื่น มาเป็นของเรา ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อให้โอกาสคนอื่นได้มีโอกาสมีชีวิตต่อไป

ข้อที่ 3 คือการฝึกตื่นรู้กับความรักด้วยปัญญา เวลาที่เราฝึกเช่นนั้น เราจะช่วยรักษาเยียวาสังคมของเรา ลดทอนความทุกข์จากการประทุพผิตในกามและการล่วงละเมิดทางเพศ

ข้อที่ 4 ก็คือการฟื้นคืนความสัมพันธ์ การฝึกการสื่อสารให้ฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ ไม่ว่าจะพบกับคุณพ่อคุณแม่ พี่น้อง หรือคนที่เรารัก บางทีเรามีความทุกข์เมื่ออยู่ร่วมกับคนที่รัก หรือกับคนในครอบครัว และนี่ก็ เป็นอุดมคติอย่างหนึ่งที่เราจะมีชีวิตอย่างไรให้เรามีความสัมพันธ์ ที่ดีกับคนที่เรายู่ด้วย

ศีลข้อที่ 5 คือ วิถีทางการบริโภคที่จะเกื้อหนุนการปฏิบัติความรัก และทำให้สังคมนานาชาติของเรา มีสุขภาวะที่ดี

นอกจากนี้พระพุทเจ้ายังได้ตรัสถึงโทษของการล่วงละเมิดศีล 5 ไว้ในมหาปรินิพพานสูตรไว้ 5 ประการ คือ 1. ย่อมถึงความเสื่อมโทรมทรพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ 2. กิตติศัพท์อันชั่วของบุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติย่อมกระฉ่อนไป 3. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติจะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชาติตยบริษัทก็ตาม พราหมณ บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมไม่แก่กล้ากล้า เก้อเขินเข้าไป 4. ย่อมหลงลืมสติตาย 5. หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/149/93-94) จะเห็นได้ว่าการละเมิดศีลนั้น ย่อมส่งผลให้บุคคลผู้ละเมิดได้รับความทุกข์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญต่อการละเมิดศีลและโทษของการละเมิด ในระดับของปัจเจกบุคคลเป็นประการสำคัญ

สรุปได้ว่า ศีล 5 นั้นเป็นพื้นฐานแห่งการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ คือ มนุษย์สมบัติ ได้แก่ การเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมีร่างกายที่แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย ตลอดทั้งเป็นที่รักของคนรอบข้าง ส่วน มีเขาวัวองไว มีท่าทางสง่าราศี มีลักษณะอ่อนละมุนละม่อม มีความสุขสมบูรณ์ มีลักษณะกล้าหาญ มีกำลังมาก จะทำลายไม่ได้ มีลักษณะไม่สะดุ้งตื่นตื่นตกใจ ไม่มีศัตรูคิดทำร้ายได้ ไม่ตายด้วยความเพียรของคนอื่น มีบริวารอยู่ทุกแห่งหน มีรูปสวยงาม มีทรวดทรงงาม มีความเจ็บใช้น้อย เป็นที่รักของชาวโลก ไม่พลัดพรากจากผู้คนและสิ่งที่รักที่ชอบใจ มีอายุยืน สวรรค์สมบัติ ได้แก่ ส่งผลให้ผู้ที่ประพฤตินั้นมีภพชาติที่ดีในอนาคตตลอดทั้งไม่ตกสู่อบายภูมิ มี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย เป็นต้น และนิพพานสมบัติ ได้แก่ การได้เข้าสู่กระแสแห่งพระนิพพานในเบื้องต้นของปัจเจกบุคคลได้ หากมนุษย์นั้นละเมิดศีลก็จะส่งผลต่อผู้ที่ละเมิดทั้งในชาติปัจจุบันและอนาคต

แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตร

ในการปฏิบัติสู่ความเป็นอริยะบุคคลที่ปรากฏในภยสูตรนั้นได้กล่าวถึงเรื่องการที่บุคคลนั้นจะต้องมี ศีล 5 เป็นที่ตั้งในการประพฤติดุปฏิบัติและถึงพร้อมด้วยศรัทธาที่ตั้งได้กล่าวไว้ในภยสูตรในเบื้องต้นว่าอริยสาวกจะรับภัยเวร 5 ประการ อริยสาวกประกอบด้วยองค์เครื่องบรรลู่โสดา 4 ประการ คือ

1. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทเจ้าว่า ว่าพระพุทเจ้านั้นมีจริงเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทเจ้า ความเชื่อนี้จะนำไปสู่การศึกษา และการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทเจ้าในเรื่องต่างๆที่พระพุทเจ้า สอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการฝึกฝนจิตใจเพื่อให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตดีอย่างครบถ้วน

2. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า เชื่อมั่นในพระธรรมคำสอนของพระพุทเจ้าว่าเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความเจริญอกงามในชีวิต

3. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า เชื่อมั่นในสาวกของพระพุทเจ้า คือ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตลอดทั้งพระอริยสาวกตั้งแต่พระโสดาบันถึงพระอรหันต์

4. ประกอบด้วยศีลที่พระอริยะนั้นมีความตั้งหมั่นน้อยไม่ให้อาตมา ไม่ให้ต่างพร้อย เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และไม่ถูกตมทาและทมิฏฐิครอบงำ และเป็นไปเพื่อการเจริญสมาธิ

จากประเด็นในเบื้องต้นนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยบุคคลนั้น จะต้องระงับภัย 5 ประการ คือ มีศีล 5 ถึงพร้อมและจะต้องประกอบด้วยศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง จึงจะสามารถที่จะบรรลุถึงพระโสดาบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในอริยมรรคมีองค์ 8 ดังนี้

1) เจริญสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ หมายถึง ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกขสมุทัย ความรู้ ในทุกขนิโรธ ความรู้ในทุกขนิโรคามินีปฏิปทา

2) เจริญสัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ หมายถึง ความดำริในการออกจากกาม ความดำริ ในความไม่พยาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน

3) เจริญสัมมาวาจา การกล่าวชอบ หมายถึง ความงดเว้นจากการพูดเท็จ ความงดเว้น จากการพูด ส่อเสียด ความงดเว้นจากการพูดคำหยาบ ความงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

4) เจริญสัมมากัมมันตะ การงานชอบ หมายถึง ความงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความงดเว้น จากการลัก ทรัพย์ ความงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม

5) เจริญสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การละมิจฉาอาชีวะ การเลี้ยงชีพโดยอยู่ ด้วยสัมมาอาชีวะ

6) เจริญสัมมาวายามะ ความเพียรชอบ หมายถึง ความเพียรพยายามระคองจิตไว้เพื่อ ป้องกันอกุศล ธรรมไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อสร้างกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้ เกิดขึ้น และเพื่อดำรงอยู่ ความ ภัยโยยง ความไพบูลย์แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

7) เจริญสัมมาสติ การระลึกชอบ หมายถึง ความพิจารณาเห็นกาย เวทนา จิต และธรรม อยู่เสมอๆ มี ความเพียร สัมผัสัญญะ กาจตอภิชณาโทมนัสได้

8) เจริญสัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นชอบ หมายถึง ความมีจิตใจตั้งมั่น สงัดจากกามและ อกุศลธรรมทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/247/294)

โดยหลักการปฏิบัติของ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้ ถ้าจะแบ่งตามหลักไตรสิกขาสามารถแบ่งได้ ดังนี้

ในขั้นของศีลศีล คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ สัมมาวาจา คำพูดชอบ หมายถึง การ กระทำที่เกิดจากการงดเว้นจากวจีทุจริต 4 อย่าง คือ 1. งดเว้นจากการพูดปด 2. งดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3. งด เว้นจากการพูดคำหยาบ 4. งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

สัมมากัมมันตะ การงานชอบ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากการงดเว้นจากกายทุจริต 3 อย่าง คือ 1) งด เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) งดเว้นจากการลักทรัพย์ 3) งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม

สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การทำกิจให้เกิดการงดเว้นจากมิจฉาชีพซึ่งเป็นไปทางกายหรือ วาจาที่ทุจริต ประกอบอาชีพในทางสุจริต

สมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ

สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ หมายถึง วิริยเจตสิกที่เกิดกับกุศลจิตที่เป็นไปพร้อมกับสติปัญญา และ วิปัสสนาญาณ เป็นความเพียรที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง

สัมมาสติ การระลึกชอบ หมายถึง สติเจตสิกที่ระลึกที่ลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรม จนปัญญา มี กำลังประจักษ์แจ้งสภาพธรรมไปตามลำดับ และเมื่อมคคจิตเกิดขึ้น สัมมาสติก็ระลึกที่ลักษณะของนิพพาน

สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นชอบ หมายถึง เอกัคคตาเจตสิกที่เกิดกับกุศลจิต ในขณะที่สติปัญญาและวิปัสสนา ญาณเกิด สัมมาสมาธิทำจิตและเจตสิกอื่นให้ตั้งมั่นในอารมณ์คือนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อที่ ปัญญาจะได้รู้ชัดลักษณะของนามรูปนั้นๆ และเมื่อมคคจิตเกิดขึ้นสัมมาสมาธิก็ทำให้จิต และเจตสิกอื่นตั้งมั่นใน อารมณ์คือนิพพาน

สัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูก ความเห็นชอบ ได้แก่ การเห็นชอบด้วยปัญญาที่รู้ตามสภาพธรรมตามความเป็นจริง เช่น ความเห็นถูกเรื่องความมีกรรมเป็นของๆ ตน ความเห็นถูกที่เกิดกับฉานความเห็นถูกที่เกิดกับวิปัสสนา

สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ หมายถึง การพิจารณาที่ลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อสติจะได้ระลึก ปัญญาจะได้ศึกษาในลักษณะของนามรูป สัมมาสังกัปปะมีอาการ 3 อย่าง คือ 1) ดำริในการออกจากกาม 2) ดำริในการไม่พยาบาท 3) ดำริในการไม่เบียดเบียน

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 นั้นมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการมีความถึงพร้อมด้วยศีล ซึ่งมีศีล 5 เป็นที่ตั้งแล้วเจริญซึ่งสมาธิให้มีสติตั้งมั่นในศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ซึ่งการเจริญสมาธินั้นจะนำไปสู่ปัญญาที่ใช้ในการพิจารณากิเลสที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมตามความเป็นจริงจนทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นสามารถที่จะยกสภาวะจิตของตนให้เข้าสู่การเป็นพระอริยบุคคลได้ในที่สุด

แนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตรนั้น จะต้องประกอบด้วยประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ และความตั้งมั่นในศีลของพระอริยะ เป็นไปเพื่อการเจริญสมาธิ เพื่อที่จะนำเข้าสู่ปัญญาในการพิจารณาตามหลักความเป็นจริงตามหลักปฏิจสมุปบาท ซึ่งแนวทางการปฏิบัติที่ปรากฏในภยสูตรนั้นจะสอดคล้องกับการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

บทสรุป

สรุปได้ว่าการที่มนุษย์ถึงพร้อมด้วยศีล 5 คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทั้งปวง เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา จะนำไปสู่ความสุขทั้งในชาติปัจจุบันและอนาคตนั้นจะนำไปสู่ความสุขทั้งในชาติปัจจุบันและในอนาคตที่จะนำไปสู่ภพภูมิที่ดี ตลอดทั้งเป็นเครื่องนำพาไปสู่การเป็นพระอริยบุคคลได้ ซึ่งศีล 5 นั้นมีอานิสงส์ที่เป็นปัจจัยแห่งการเข้าถึงสมบัติทั้ง 3 คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติสู่ความเป็นพระอริยะที่ปรากฏในภยสูตร คือ มีการรักษาศีล 5 ที่มั่นคง ตลอดทั้งถึงพร้อมด้วยศรัทธาต่อพระรัตนตรัย แล้วปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8

ในขั้นของศีล คือ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และ สัมมาอาชีวะ สัมมาวาจา คำพูดชอบ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากการงดเว้นจากวจีทุจริต 4 อย่าง คือ สัมมากรรมันตะ การงานชอบ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากการงดเว้นจากกายทุจริต สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การทำกิจให้เกิดการงดเว้นจากมิถฉาชีพซึ่งเป็นไปทางกายหรือวาจาที่ทุจริต ประกอบอาชีพในทางสุจริต ในขั้นของสมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ หมายถึง วิริยเจตสิกที่เกิดกับกุศลจิตที่เป็นไปพร้อมกับสติปัญญาน และ วิปัสสนาญาณ เป็นความเพียรที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง สัมมาสติ การระลึกชอบ หมายถึง สติเจตสิกที่ระลึกที่ลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรม จนปัญญามีกำลังประจักษ์แจ้งสภาพธรรมไปตามลำดับ และเมื่อมคคจิตเกิดขึ้น สัมมาสติก็ระลึกที่ลักษณะของนิพพาน

สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นชอบ หมายถึง เอกัคคตาเจตสิกที่เกิดกับกุศลจิต ในขณะที่สติปัญญานและวิปัสสนาญาณเกิด สัมมาสมาธิทำจิตและเจตสิกอื่นให้ตั้งมั่นในอารมณ์คือนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อที่ปัญญาจะได้รู้ชัดลักษณะของนามรูปนั้นๆ และเมื่อมคคจิตเกิดขึ้นสัมมาสมาธิก็ทำให้จิต และเจตสิกอื่นตั้งมั่นในอารมณ์คือนิพพาน

ในขั้นของปัญญา คือ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูก ความเห็นชอบ ได้แก่ การเห็นชอบด้วยปัญญาที่รู้ตามสภาพธรรมตามความเป็นจริง เช่น ความเห็นถูกเรื่องความมีกรรมเป็นของๆ ตน ความเห็นถูกที่เกิดกับฉานความเห็นถูกที่เกิดกับวิปัสสนา สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ หมายถึง การพิจารณาที่ลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อสติจะได้ระลึก ปัญญาจะได้ศึกษาในลักษณะของนามรูป สัมมาสังกัปปะ เมื่อเจริญอริ

ยมรรค์แล้วยกสู่การพิจารณาหลักปฏิจจสมุปปาต ได้เห็นรูปนามตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ซึ่งแนวทางการปฏิบัติในภยสูตรนั้นเป็นแนวที่ผู้ปฏิบัติตามแล้วจะสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: ชาวประชาเป็นสุข. ใน คำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ 2 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- จำลอง สารพัดนึก. (2548). พจนานุกรม บาลี-ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมปอง มุทีโต. (2542). คัมภีร์อภิธานวรรณนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา
- พันตรี ป.หลงสมบุญ (ประยุทธ์ หลงสมบุญ). (2540). พจนานุกรม มคธ-ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักเรียนวัดปากน้ำจัดพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.